

РІШЕННЯ

разової спеціалізованої вченої ради PhD 11963

Інституту соціальної та політичної психології Національної академії педагогічних наук України про присудження ступеня доктора філософії Бялоновичу Сергію Володимировичу

Здобувач ступеня доктора філософії – **Бялонович Сергій Володимирович**, 1985 року народження, громадянин України. Освіта вища: у 2010 році закінчив Вищий навчальний заклад «Відкритий міжнародний університет розвитку людини “Україна”» за спеціальністю психологія, здобув ступінь вищої освіти – магістр.

З вересня 2022 р. навчався в аспірантурі Інституту соціальної та політичної психології Національної академії педагогічних наук України за спеціальністю 053 Психологія за денною формою навчання, за кошти внутрішньовідомчого бюджету. Під час навчання в аспірантурі Бялонович Сергій Володимирович здійснював науково-дослідну роботу відповідно до тематики Інституту соціальної та політичної психології НАПН України, брав активну участь у всеукраїнських та міжнародних наукових конференціях, де представляв результати власних емпіричних і теоретичних досліджень у вигляді наукових доповідей та публікацій.

Разову спеціалізовану вчену раду PhD 11963 утворено наказом директора Інституту соціальної та політичної психології НАПН України № 02-осн. від 05.02.2026 р. на підставі рішення Вченої ради Інституту соціальної та політичної психології НАПН України (протокол № 03/26 від 02.02.2026 р.), у складі:

Голова ради: Титаренко Тетяна Михайлівна, доктор психологічних наук, професор, дійсний член Національної академії педагогічних наук України (академік), головний науковий співробітник відділу соціальної психології особистості Інституту соціальної та політичної психології НАПН України.

Рецензент: Кухарук Ольга Юріївна, кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник відділу методології психосоціальних і політико-психологічних досліджень Інституту соціальної та політичної психології НАПН України.

Рецензент: Вус Віктор Ілларіонович, кандидат психологічних наук, доцент, старший науковий співробітник відділу психології малих груп та міжгрупових відносин Інституту соціальної та політичної психології НАПН України.

Офіційний опонент: Коструба Наталія Сергіївна, доктор психологічних наук, доцент кафедри загальної та клінічної психології, заступник декана з наукової роботи факультету психології Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Офіційний опонент: Володарська Наталія Дмитрівна, кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України.

На засіданні 06 квітня 2026 р. разова спеціалізована вчена рада PhD 11963 прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 05 – Соціальні та поведінкові науки Бялоновичу Сергію Володимировичу на підставі публічного захисту дисертації «Особливості впливу щоденних стресорів війни на психічне здоров'я цивільного населення» за спеціальністю 053 – Психологія.

Дисертацію виконано в Інституті соціальної та політичної психології Національної академії педагогічних наук України, м. Київ.

Науковий керівник: Кочубейник Ольга Миколаївна, доктор психологічних наук, старший науковий співробітник, головний науковий співробітник відділу психології політико-правових відносин Інституту соціальної та політичної психології НАПН України.

Тему дисертації «Особливості впливу щоденних стресорів війни на психічне здоров'я цивільного населення» затверджено вченою радою

Інституту соціальної та політичної психології НАПН України 30 березня 2023 р., протокол № 5/23, та заочною відповіддю на вимоги з рішення бюро Міжвідомчої ради з координації досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології НАПН України від 22 червня 2023 р.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису.

Дисертація Бялоновича Сергія Володимировича «Особливості впливу щоденних стресорів війни на психічне здоров'я цивільного населення» є завершеним самостійним науковим дослідженням, яке виконано за актуальною темою з використанням адекватних методів дослідження, містить науково обґрунтовані теоретичні і практичні результати та відповідає вимогам «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти або наукових установах», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261, та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44.

Дисертація виконана українською мовою.

Здобувач є автором 11 одноосібних наукових праць за темою дисертації, серед яких один науково-методичний посібник, три статті у наукових фахових виданнях, затверджених МОН України, що входять до міжнародних наукометричних баз, одна стаття у міжнародному науковому виданні, шість публікацій у матеріалах і тезах українських та міжнародних наукових конференцій. Кількість, обсяг та зміст друкованих праць відповідають вимогам Міністерства освіти і науки України щодо публікації основного змісту дисертації на здобуття ступеня доктора філософії.

Наукові праці, у яких опубліковано основні результати дисертації:

1. Бялонович, С. В. (2025). *Українська шкала щоденних стресорів війни: керівництво для користувача*. Талком. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/748241/>

2. Бялонович, С. (2024). *Українська шкала щоденних стресорів війни: конструювання опитувальника. Проблемт. політичної психології*, 15(29), 178-192. <https://doi.org/10.33120/popp-Voll5-Year2024-156>

3. Бялонович, С. В. (2024). *Теоретико-методологічні засади дослідження щоденного воєнного стресу та створення «Української шкали щоденних стресорів війни»*. Вісник Львівського університету. Серія психологічні науки, (19), 3-10. <http://psy-visnyk.lnu.lviv.ua/ulk/vl9-2024>

4. Бялонович, С. (2025). *Психологічні стратегії внутрішньої стабілізації українців в умовах щоденного стресу війни*. Вчені записки Університету «КРОК», 2(78), 520-529. <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2025-78-520-529>

5. Бялонович, С. (2025). *Щоденні стресори війни: адаптивні та дезадаптивні ефекти для психічного здоров'я*. Veda a perspektivy, 4(47). [https://doi.org/10.52058/2695-1592-2025-4\(47\)-167-179](https://doi.org/10.52058/2695-1592-2025-4(47)-167-179)

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

6. Бялонович, С. В. (2023). *Щоденні стресори війни: особливості сприймання особами з різним рівнем алекситимії*. Тринадцяті Сіверянські соціально-психологічні читання: Матеріали міжнародної онлайн-конференції (25 листопада 2022 р., м. Чернігів). Чернігів: НУЧК ім. Т. Г. Шевченка. URL: <https://zenodo.org/record/7573792>

7. Бялонович, С. В. (2023). *Щоденні стресори війни: концептуальні засади конструювання опитувальника*. VI Всеукраїнська наукова конференція з міжнародною участю «Актуальні проблеми психології малих груп в умовах війни та повоєнного часу» (16 травня 2023 р., м. Київ). Київ: Талком, 13. ISBN 978-6178016-80-7.

8. Бялонович, С. В. (2023). *Підходи до вивчення стрес-чинників, що діють на психічне здоров'я людини під час війни*. У: Актуальні проблеми охорони психічного здоров'я українського народу у воєнний і повоєнний час: Матеріали методологічного семінару (16 листопада 2023 р., м. Київ). Київ:

Педагогічна думка, 2023. ISBN 978-966-644-749-7.

URL: <https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi76/0056449.pdf>

9. Бялонович, С. (2025). *Буденність війни: зростання щоденного стресу та руйнування соціально-психологічних практик*. Russia-Ukraine War: Consequences for the World: Proceedings of the 5th International Scientific and Practical Internet Conference (30-31 січня 2025 р., м. Дніпро). Dnipro: SHEE “University of Customs and Finance”, 65-67. ISBN 978-617-8293-40-6.

10. Бялонович, С. В. (2025). *Типологія адаптаційних відповідей на стресори війни: результати кластерного аналізу*. П'ятнадцяті Сіверянські соціально-психологічні читання: Матеріали міжнародної конференції (25 квітня 2025 р., м. Чернігів, Т. 1, с. 6-8). Чернігів: НУЧК ім. Т. Г. Шевченка. <https://doi.org/10.5281/zenodo.15485399>

11. Бялонович, С. В. (2025). *Психологічна стійкість у глобальному контексті: український досвід адаптації до щоденних стресорів війни*. International Scientific and Practical Conference “Modern Challenges in Science, Education, and Society: A Global Context” (Stanford, USA, 6 вересня 2025 р.). Stanford, USA: Golden Quill Publishing, 65-67. ISBN 978-1-968285-11-1.

У дискусії взяли участь голова і члени разової спеціалізованої вченої ради.

Коструба Наталія Сергіївна - доктор психологічних наук, доцент кафедри загальної та клінічної психології, заступник декана з наукової роботи факультету психології Волинського національного університету імені Лесі Українки – надала позитивний відгук із зауваженнями.

Офіційний опонент відзначила актуальність дисертаційної роботи, її значущість у контексті сучасної державної політики у сфері психічного здоров'я, а також цінність розроблення й апробації україномовної методики дослідження щоденних стресорів війни. Було підкреслено, що дисертація має наукову новизну, вагоме теоретичне і практичне значення, а також демонструє

значний науковий потенціал автора та його здатність до системного узагальнення емпіричних результатів.

Разом із тим було висловлено низку зауважень і побажань. Зокрема, зазначено, що в теоретичному розділі дисертації варто було б ширше розкрити співвідношення понять «психічне здоров'я» та «психологічне здоров'я», оскільки ця дискусія є ґрунтовною і потребує ширшого теоретичного позиціонування. Також було звернено увагу на те, що в роботі доцільно було б повніше врахувати сучасні підходи до визначення психічного здоров'я, зокрема позицію Всесвітньої організації охорони здоров'я та можливість дослідження психічного здоров'я через характеристики психологічного благополуччя.

Опонентка також зауважила наявність окремих неточностей та неспівпадінь у поданій інформації, зокрема щодо переліку статистичних методів у вступі та фактичного використання кластерного аналізу в третьому розділі дисертації. Було зазначено, що кластерний аналіз є одним з основних методів дослідження, оскільки саме він дав змогу виокремити типи адаптації до щоденного стресу під час війни. Окремо було вказано на потребу уважнішого узгодження кількості та назв використаних методик у різних частинах роботи, а також на наявність окремих граматичних огріхів.

Крім того, як перспективний напрям подальших досліджень було запропоновано ширше вивчати психічне здоров'я за допомогою інших неклінічних методів, зокрема через емоційні, когнітивні та поведінкові складові, а також через показники психологічного благополуччя і резильєнтності.

У відповіді на зауваження здобувач зазначив, що у сучасній науковій літературі співвідношення понять «психічне здоров'я» та «психологічне здоров'я» залишається предметом широкої теоретичної дискусії. У межах різних наукових традицій ці поняття трактуються по-різному: частина авторів розглядає їх як близькі або взаємопов'язані, інші - як концепти різного рівня

узагальнення, що акцентують відповідно клініко-психологічні або особистісно-психологічні аспекти функціонування людини. Здобувач підкреслив, що повноцінний порівняльний аналіз цієї проблематики потребував би окремого теоретичного розділу значного обсягу, що виходило за межі дослідницьких завдань дисертації. Тому в роботі було обрано стратегію чіткого фіксування власної термінологічної позиції: базовим використано поняття «психічне здоров'я», оскільки воно дає змогу інтегрувати емоційно-когнітивні, поведінкові та адаптаційні аспекти функціонування особистості в умовах тривалого стресу.

Щодо неточностей і неспівпадінь у тексті здобувач визнав наявність окремих огріхів та зазначив, що в подальшій науковій роботі приділятиме більше уваги узгодженню структурних елементів тексту. Стосовно перспективи застосування інших неклінічних методів дослідження психічного здоров'я здобувач погодився з доцільністю такого напрямку, підкресливши, що емоційні, когнітивні й поведінкові складові можуть бути важливими для подальшого диференційованого аналізу впливу стресових чинників на різні рівні психічного функціонування. Водночас у дисертації було обрано модель психічного здоров'я, яка дозволила інтегрувати різні аспекти функціонування особистості в єдину систему та виявити конфігурації адаптаційних реакцій на щоденні стресори війни.

Володарська Наталія Дмитрівна - кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України - надала позитивний відгук із зауваженнями.

Офіційний опонент відзначила актуальність і важливість дослідження, підкреслила його практичну значущість для психологічного супроводу цивільного населення, сімей і дітей в умовах війни. Особливо було відзначено значущість адаптації та україномовного застосування методик, а також складність і важливість культурно-мовного перекладу та адаптації

психодіагностичного інструментарію.

У зауваженнях було зазначено, що в першому розділі дисертації бажано було б ширше охарактеризувати особливості стресових чинників у професійному середовищі в умовах війни, зокрема психологічні та організаційні чинники: роботу в онлайн-режимі, перебування за кордоном, обмеженість спілкування з колегами, безоплатність праці, підвищення атестаційних вимог, невизначеність щодо продовження професійної діяльності. На думку опонентки, ці чинники могли б додатково пояснити механізми виникнення професійного стресу в умовах війни.

Також було висловлено побажання надати більше прикладів різниці між прямими і непрямими стресорами: як прямі стресори безпосередньо порушують звичний уклад життя, тоді як непрямі впливають більш контекстуально і їхнє значення може варіюватися залежно від особистісних і зовнішніх чинників. Окремо було зазначено, що роботу могли б збагатити приклади висловлювань досліджуваних, зокрема у таких векторах, як творчий, гумористичний, метафоричний та інші.

Крім того, опонентка звернула увагу на потребу більшої конкретизації інтервенцій гештальт-терапії, прикладів застосування різних технік роботи з виокремленими адаптаційними конфігураціями.

У відповіді на зауваження здобувач зазначив, що ширше висвітлення професійних стресорів в умовах війни справді могло б стати важливим виміром роботи. Водночас у межах дисертації професійні стресори не виокремлювалися в окремий самостійний блок аналізу з огляду на концептуальну логіку дослідження та його предметну спрямованість. Метою роботи було вивчення впливу щоденних стресорів війни як повсякденного, дифузного та кумулятивного навантаження на психічне здоров'я особистості незалежно від конкретної сфери діяльності. Здобувач підкреслив, що професійні чинники були враховані як частина ширшого класу щоденних воєнних стресорів, що виникають унаслідок трансформації життєвого

середовища.

Щодо прикладів відмінності між прямими та непрямими стресорами здобувай зазначив, що таке розмежування було реалізовано насамперед на етапі розроблення методики дослідження, де відмінності між прямими і непрямими стресорами стали концептуальною основою операціоналізації змінних. Прямі стресори визначалися як такі, що безпосередньо порушують звичний уклад життя особистості, тоді як непрямі стресори відображали контекстуальні зміни середовища, вплив яких опосередковується особистісними та зовнішніми чинниками. Здобувач також зазначив, що прямі стресори призводять до руйнування повсякденних практик, тоді як непрямі - до необхідності їхнього переформатування.

Стосовно конкретизації психотерапевтичних інтервенцій здобувач пояснив, що дисертаційна робота мала передусім емпірично-аналітичний характер, тому детальна операціоналізація конкретних психотерапевтичних технік не входила до кола її основних завдань. Водночас наведені приклади застосування підходів гештальт-терапії та когнітивно-поведінкової терапії мали ілюстративний характер і можуть бути розширені в подальших дослідженнях та практичних розробках.

Кухарук Ольга Юріївна - кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник відділу методології психосоціальних і політико-психологічних досліджень Інституту соціальної та політичної психології НАПН України – надала позитивну рецензію із зауваженнями.

Рецензентка відзначила високий рівень виконання дисертаційної роботи, цілісність і глибину дослідницького підходу, а також актуальність теми в контексті вивчення стресу та специфічного українського досвіду війни. Особливо було підкреслено значущість другого розділу, у якому розроблено і валідизовано авторську методику. На думку рецензентки, цей розділ сам по собі міг би становити окрему наукову роботу.

Серед зауважень було зазначено, що в теоретичному розділі дисертації

війна описується як травматична подія, після чого здійснюється перехід до концепту стресу і стресорів. Водночас, на думку рецензентки, у роботі недостатньо розкрито низку важливих понять, які традиційно виділяються у студіях травми, зокрема поняття хронічного травматичного стресу. Було зазначено, що в роботі згадується ПТСР, однак основний акцент зроблено на поняттях стресу і стресорів, які виявляються частково відокремленими від проблематики травми. Тому доцільним було б чіткіше окреслити співвідношення цих понять у теоретичній частині.

Також було звернено увагу на те, що третій розділ містить достатньо детальний опис отриманих результатів, однак у деяких випадках глибша аналітична інтерпретація могла б суттєво збагатити роботу. Це особливо стосується аналізу отриманих кластерів та їхнього теоретичного осмислення.

Окреме зауваження стосувалося підрозділу, у якому запропоновано адаптацію та використання психотерапевтичних підходів через призму типів адаптації. Рецензентка зазначила, що потребує додаткового обґрунтування припущення про те, що саме психотерапія є основним або універсальним інструментом підтримки для виявлених груп. Також дещо обмеженим виглядає фокусування переважно на когнітивно-поведінковому та гештальт-підходах без ширшого розгляду інших доказових підходів і втручань.

У відповіді на зауваження здобувач зазначив, що в межах дослідження основна увага приділялася вивченню дії щоденних стресорів війни та їхнього впливу на психічне здоров'я цивільного населення. Він підкреслив, що стресори можуть спричиняти глибоку травму, але можуть і не викликати складних порушень психічного функціонування залежно від індивідуальних та контекстуальних чинників. Саме ця динаміка, за словами здобувача, проявляється у встановлених конфігураціях адаптаційних реакцій. Поняття травми та травматичного досвіду не стали окремим предметом аналізу для того, щоб не виходити за межі поставлених дослідницьких завдань і зберегти фокус на емпіричному вимірюванні щоденних стресорів.

Щодо потреби глибшої аналітичної інтерпретації кластерів здобувач зазначив, що аналітичне осмислення адаптаційних конфігурацій було розгорнуто у попередніх публікаціях, зокрема у статті, присвяченій психологічним стратегіям внутрішньої стабілізації українців в умовах щоденного стресу війни. Стосовно психотерапевтичних підходів здобувач наголосив, що використання когнітивно- поведінкового та гештальт-підходів не мало обмежувального або директивного характеру, а було наведене як приклад можливої практичної реалізації отриманих результатів. Запропоновані принципи можуть бути використані та розвинені фахівцями, які працюють в інших доказових методах і підходах.

Вус Віктор Ілларіонович - кандидат психологічних наук, доцент, старший науковий співробітник відділу психології малих груп та міжгрупових відносин Інституту соціальної та політичної психології НАПН України - надав позитивну рецензію із зауваженнями.

Рецензент відзначив актуальність теми дослідження в напрямі вивчення тривалого впливу хронічного воєнного стресу, значущість опису прямих і непрямих щоденних стресорів, виокремлення конфігурацій адаптаційної відповіді на хронічний воєнний стрес, а також розроблення й адаптацію психодіагностичного інструментарію.

Серед зауважень було зазначено, що автор фахово, ретельно та обґрунтовано розробляє психодіагностичний компонент дисертації, однак постає питання щодо його перенесення у практичну діяльність. Зокрема, було поставлено питання про те, наскільки розроблені методики можуть бути коректно й етично використані фахівцями у сфері психічного здоров'я та психосоціальної підтримки, зокрема тими, хто не є психологами. Рецензент звернув увагу на виклики польової роботи, динаміку зміни значень і чутливості шкал, а також на потенційну небезпеку не відрізняти реальну зміну стресового середовища респондента від коливань значень, визначень і чутливості самих шкал.

Друге зауваження стосувалося практичних рекомендацій, у яких пропонується інтегративне застосування когнітивно-поведінкової терапії та гештальт-терапії. Було зазначено, що в реаліях масового потоку постраждалих і браку часу не завжди є можливість повністю дотримуватися протоколів цих підходів, тому важливо окреслити, як такі рекомендації можуть бути використані у масштабованих кризових заходах з психічного здоров'я та психосоціальної підтримки.

У відповіді на зауваження здобувач зазначив, що розроблений психодіагностичний інструмент передбачає використання насамперед у скринінговому форматі, а не як клінічний діагностичний засіб. Саме тому його застосування в польових умовах можливе за умов базової підготовки фахівців і дотримання етичних принципів, зокрема недопущення надінтерпретації результатів та використання їх як орієнтира, а не остаточного висновку. Фактично йдеться про інструмент первинної оцінки, який дозволяє швидко зорієнтуватися у профілі стресового навантаження людини. У цьому контексті результати дослідження мають потенціал для впровадження у скринінгові процедури та інтервенційні моделі.

Щодо ризику змішування реальних змін стресового середовища з варіативністю шкал здобувач зазначив, що інтерпретація результатів у дисертації ґрунтувалася не на окремих індивідуальних коливаннях, а на аналізі статистично значущих ефектів і відмінностей із застосуванням процедур контролю валідності. Двофакторна структура методики дає змогу здійснювати перехресну верифікацію характеру змін, що мінімізує вплив статистичної варіативності.

Щодо практичних рекомендацій здобувач зазначив, що запропоновані приклади в межах когнітивно-поведінкової терапії та гештальт-терапії є радше орієнтиром і прикладом, який може бути адаптований для інших короткотривалих або кризових інтервенцій. Отримані результати можуть бути корисними для розуміння станів, у які потрапляють люди під впливом

щоденних стресорів війни, а також для вибору відповідних впливів та інтервенцій залежно від типу адаптаційної реакції.

У загальній дискусії офіційні опоненти, рецензенти, голова ради та науковий керівник відзначили актуальність, наукову новизну, теоретичну і практичну значущість дисертаційного дослідження. Було підкреслено, що робота Бялоновича Сергія Володимировича є однією з перших цілісних наукових праць, спрямованих на вивчення українського контексту щоденного тривалого воєнного стресу. Особливо цінним було визнано розроблення україномовного психодіагностичного інструментарію, орієнтованого на вимірювання щоденних стресорів війни, а також емпіричне обґрунтування конфігурацій адаптаційних реакцій цивільного населення.

Науковий керівник Кочубейник Ольга Миколаївна відзначила високий рівень організованості здобувача, його академічну відповідальність, системний підхід до наукової роботи та здатність самостійно виконувати всі етапи дослідження - від формулювання проблеми й гіпотез до збору даних, аналізу результатів і підготовки наукових публікацій. Було підкреслено, що здобувач своєчасно виконав освітню складову підготовки, послідовно реалізував індивідуальний план і продемонстрував зрілість, надійність та мотивацію до подальшої наукової діяльності.

Результати відкритого поіменного голосування членів ради про присудження Бялоновичу Сергію Володимировичу ступеня доктора філософії в галузі знань 05 – Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 053 – Психологія:

"За" - 5

"Проти" - немає

"Утримались" - немає

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада PhD 11963 Інституту соціальної та політичної психології НАПН України присуджує Бялоновичу Сергію Володимировичу ступінь доктора філософії у галузі знань 05 – Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 053 – Психологія.

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Окрема думка членів разової ради відсутня.

Голова разової спеціалізованої
вченої ради PhD 11963
Інституту соціальної та політичної
психології НАПН України, доктор
психологічних наук, професор,
дійсний член НАПН України

Тетяна ТИТАРЕНКО

Підпис голови разової спеціалізованої вченої ради Т. М. Титаренко
ЗАСВІДЧУЮ

Заступник директора
з науково-методичної роботи

Світлана ЧУНІХІНА